

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת בהר-בחקתי | תשפ"ה | גיליון 48

לא יודע לפתור
את הבעיה
בעצמך?

ספר סיפורי
צדיקים

עמ' 32

אל תהיה צודק,
תהיה אהוב על
ה'

בחיבותא תליא
מילתא

עמ' 21

איך להוריד את ה'
לחיים הפשוטים
שלנו?

מדת הענוה הכנה
למתן תורה

עמ' 10

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

נפתח במאמר על שתי פרשיות השבוע – חופש ושיוון ממבט התורה.

לאחר מכן נעבור למאמר חשוב לפרשת בחוקותי, להיות חלק מהמלך, על המשמעות הפנימית של המצוות.

לאחר מכן נתחיל בהכנות לחג מתן תורה, בשיעור המרכזי של העלון – מידת הענוה כהכנה למתן תורה.

המאמר הבא, בחביבותא תליא מילתא, עוסק בדמותו של רשב"י, ובמסר שהוא מנחיל לכל עם ישראל. השיעור נמסר בל"ג בעומר, אך הוא לרוונטי לכל השנה כולה.

לכבוד הילולת הרמח"ל בשבת קודש, מובא לפניכם שיעור מרתק על הרמח"ל והחסידות.

לאחר מכן מדור התבוננות בסיפורי צדיקים, בו נתבונן בסיפור מיוחד על רבי יצחק איזיק טויב מקאלוב והרבי מקוצק זי"ע.

ולבסוף, שו"ת יסודי בעבודת ה', הפעם על מהי מידת הביטחון.

שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 – יוסף חיים

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

חופש ושוויון ממבט התורה

התורה מצווה אותנו לשבות בשבת ובשמיטה ולשחרר את העבדים ביובל. אבל אין הכוונה שהתורה מכוונית אותנו להיצמד לערכים האנושיים, אלא להידבק ברצון של ה'

כמה מהנושאים בפרשת בהר דומים מאוד לנושאים שמוזכרים בפרשת בחוקות: פרשת בהר מדברת על מכירת אדם ומכירת שדה, ופרשת בחוקות מדברת על הקדשת אדם והקדשת שדה. בפרשת בהר כתוב שבמכירת שדה צריך לחשב את השנים לפי היובל, ובפרשת בחוקות כתוב שבהקדשת שדה צריך לחשב את השנים לפי היובל; פרשת בהר אומרת שבשנת היובל השדה חוזרת למוכר, ופרשת בחוקות אומרת שבשנת היובל השדה חוזרת למקדיש;

אם כן, בפרשת בחוקות יש חזרה על הנושאים שבפרשת בהר, אלא שפרשת בהר מדברת על הנושאים הללו בהקשר של בין אדם לחברו, ובפרשת בחוקות ההקשר הוא בין אדם למקום.

כל הפרשיות של מכירת אדם ועבד שבפרשת בהר באים בהקשר של שמיטה ויובל. סופרים שבע שנים שבע פעמים ואז העבדים חוזרים לבתיהם והאדמות לבעליהן. אם כן, כל הנושאים מתחילת פרשת בהר ועד סוף פרשת בחוקות קשורים זה לזה, ולכאורה לא ברור למה התורה הפסיקה ביניהם בפרשת הברכות והקללות. למה פרשת הברכות והקללות לא באה בסוף פרשת בחוקות, לאחר שהתורה מסיימת לדבר על הנושאים שעליהם היא התחילה לדבר בפרשת בהר?

אבן משכית

בנוסף לפרשת הברכות והקללות שמפסיקה בין פרשות מכירת אדם ושדה לפרשות הקדשת אדם ושדה, ישנם שני פסוקים נוספים שמפרידים ביניהם, בסוף פרשת בהר. "לא תעשו לכם אלילים... ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה. את מקדשי תראו ושבתי תשמורו אני ה'".

מהי אבן משכית? רש"י מפרש שאבני משכית הם אבנים שיש ששטחים על הרצפה על מנת להשתחוות עליהן, אבנים שסוככים בהם על הרצפה, מלשון סכך. אבל המפרשים האחרים (הרשב"ם ותרגום יונתן וראה רמב"ן לשמות כ, כב)

מפרשים משכית מלשון ראייה, כמו "משכיות לבב", ראיית הלב (ראה במפרשים לתהלים עג, ז). אבן משכית היא אבן שעליה מצוירים ציורים שמושכים את העין להסתכל עליהם וליהנות מהם, והתורה מצווה אותנו לא לעשות כך אפילו לעבודת ה' (מחוץ למקדש).

מה הסיבה שהתורה מצווה אותנו לא להשתחוות לה' על אבנים מצוירות? כאשר האדם משתחוה על אבן מצוירת הוא נתון בכך שהמציאות היא יפה, וגם בעיני ה' היא יפה, ולכן הוא קורא לה' לבוא אליה. הוא אומר לה' שהמציאות היא כל כך יפה ונאה ומסודרת, ולכן ה' ישמח לבוא אליה. לעומת זאת כאשר האדם משתחוה במקדש, בבית של ה', הוא לא נתון בכך שהמציאות היא יפה, אלא בכך שהמציאות היא כלי לבטא את רצונו של ה'.

שמיטה שבת ומקדש

כאשר קוראים את פרשת בהר אפשר להבין שהתורה מצווה את האדם לשים לב עד כמה המציאות היא יפה וטובה. האדמה היא טובה, ולכן על האדם לא להשתלט עליה, והאנשים הם טובים, ולכן על האדם לא להשתלט עליהם וכדומה. לכן התורה סיימה את פרשת בהר עם הציווי שלא לעשות אבן משכית. האדם מצווה שלא להיות נתון בכך שהמציאות היא טובה, וגם בעיני ה' היא טובה, ולכן הוא מצווה אותנו מצוות כמו שמיטה ויובל ופרשת עבד עברי וכו'. אלא ה' רוצה שהמציאות תהיה טובה ויפה כדי שהיא תוכל להיות כלי לרצונו, וזוהי המשמעות הפנימית של המצוות שבין האדם לקרקע ובין האדם לחברו.

וכפי שהכתוב אומר "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים". הסיבה שהתורה מצווה את פרשת עבד עברי היא כי האדם הוא כלי לעשות את רצונו של ה', ולכן אסור להשתלט עליו. והאדמה עצמה היא גם כלי לרצונו של ה', ולכן אסור להשתלט עליה. וכל המצוות שבין אדם לחברו הנוגעות בעניינים 'אנושיים' כמו מקח וממכר – כולם באו לבטא את מה שהאדם והחברה הם כלי לרצונו של ה'.

לכן אומר הכתוב בסוף פרשת בהר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". גם בשבת האדם יכול לשבות בגלל שהוא נתון בכך שהשבתה היא דבר יפה,

והשוויון הוא דבר יפה וכו'. אבל התורה אומרת "את שבתותי תשמורו" – על האדם להיות נתון בכך שהשבת היא השביתה של ה', ולא בכך ששביתה היא יפה מצד עצמה.

לכן הכתוב מסמיך את שמירת השבת ליראת המקדש. במקדש אנחנו נמצאים בבית של ה', כביכול, והביטוי של זה הוא יראה. כאשר האדם נמצא במקדש אסור לו לשכוח שהוא נמצא במקדש ולהתנהג כאילו הוא לא במקדש. וגם כאשר האדם לא נמצא במקדש, עליו להיות נתון בכך שהעיקר והמרכז הוא המקדש. על האדם לא להיות נתון בכך שהמציאות היא יפה, וממילא אפשר להתפלל אל ה' על אבנים יפות בכל מקום, אלא להיות נתון בכך שהעיקר זה המקדש, כלומר מה שהמציאות היא כלי לרצונו של ה'.

כל המצוות כרצון ה'

מיד לאחר מכן ממשיך הכתוב ואומר "אם את חוקותי תשמורו ואת מצוותי תעשו ועשיתם אותם". לא רק את השבת והמקדש עושים כמצווה של ה', אלא את כל המצוות אנחנו עושים כחוקים ומצוות של ה', ולא מחפשים להיות נתונים ביופי של המציאות מצד עצמה.

לאחר שהתורה מסבירה את כל זאת, היא עוברת לדיני הקדש. כל מה שהתורה אמרה לאדם לעשות כחלק ממצוות שבין אדם לחבירו, היא אומרת לו לעשות גם כמצוות שבין אדם למקום. שכן גם בענייני המסחר והמקח והממכר על האדם לא להיות נתון בכך שהמציאות מסודרת ויפה מצד עצמה, אלא בכך שהיא כלי לרצון ה'.

להיות חלק מהמלך

הזוהר מסביר שהמצוות הם אברים דמלכא, אדמו"ר הזקן מסביר שאברים נשמעים לנפש מבלי שהיא צריכה לצוות להם, כיצד דווקא הדימוי למילוי הרצון בלי ציווי, מסביר טוב את מעשה המצוות? מדוע לא מוזכר בתורה שכר בעולם הבא, אלא רק בעולם הזה?

פרשתנו פותחת בפסוק 'אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמכם בעיתם'. רש"י על הפסוק כותב כך:

"אם בחקתי תלכו" – יכול זה קיום המצוות? כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו? שתהיו עמלים בתורה. בפסוק זה אנו מצווים על העמל בתורה ועל קיום המצוות. חז"ל תיקנו לקרוא את פרשת בחקתי סמוך לחג השבועות בו אנו מקבלים את התורה והמצוות.

אברים דמלכא

בפרק כ"ג בתניא אדמו"ר הזקן מבאר הן את מעלתם של המצוות והן את מעלתה של התורה:

ועם כל הנ"ל יובן ויבואר היטב בתוספת ביאור מה שאמרו בזהר, ד"אורייתא וקב"ה כולא חד", ובתיקונים פירשו, ד"רמ"ח פיקודין אינן רמ"ח אברין דמלכא". לפי שהמצוות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוּבש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם, כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצוות של התחתונים, כנודע. ונמצא, שמעשה המצוות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון, שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות.

הזוהר כותב שהמצוות נקראות 'אברין דמלכא', על קביעה זו של ספר הזוהר אדמו"ר הזקן מחדש חידוש גדול. כאשר הזוהר קורא למצוות אברין דמלכא הוא מתכוון דווקא למעשה המצוות – המצוות כפי שאנו עושים ומקיימים אותם. קודם למעשה המצוות שלנו ישנו את הצייוי של ה' על המצוות, היה אפשר לחשוב שהזוהר אומר 'אברים דמלכא' הוא מתכוון דווקא לצייוי של ה' על המצוות. הבנה זו נובעת מהמחשבה שאם הרצון של ה' מקביל למלך, המצוות שהם פרטים של

הרצון, מקבילות לאברים של המלך. אך אדמו"ר הזקן מדגיש ואומר, דווקא כאשר אנו עושים את מעשה המצוות הם נעשות אברים דמלכא. במה דומה מעשה המצוות לאברים דמלכא? אדמו"ר הזקן ממשיך להסביר:

ולכן נקראו "אברי דמלכא", דרך משל, כמו שאברי גוף האדם הם לבוש לנפשו ובטלים לגמרי אליה מכל וכל, כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו הן נשמעות לרצונו תכף ומיד, בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהייה כלל, אלא כרגע ממש, כשעלה ברצונו. כך, דרך משל, החיות של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוכב בו, ונעשה לו ממש כגוף לנשמה.

כאשר אדמו"ר הזקן מבאר את כוונת הזוהר שהמצוות הם כמו אברים, הוא מסביר שכמו שהאברים נענים לרצון הנפש 'בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהייה כלל' כך גם החיות של מעשה מצוות בטל לרצון ה'.

לכאורה אדמו"ר הזקן אומר פה דבר והיפוכו, מצד אחד אנו דנים על מצוות שה' מצווה, ומצד שני הדימוי של המצוות הוא האברים הפועלים כרצון הנפש בלי שום צווי ואמירה להן. כעת יש לנו שתי שאלות: מדוע דווקא מעשה המצוות שאנו עושים נקרא אברים דמלכא? ב. מדוע המצוות מקבילות לאברים הנשמעים לרצון הנפש בלי שום צווי ואמירה?

מלכותו ברצון קבלו עליהם

אדמו"ר הזקן כותב שדווקא מעשה המצוות הוא אברין דמלכא, אם כך המצוות לפני שבאו לידי מעשה לכאורה יהיו מקבילים לרצון המלך. כדי שנוכל להבין את הסברו של אדמו"ר הזקן לדברי הזוהר נתבונן מעט מה קורה לרצון המלך כאשר הוא רוצה דבר מה מנתיניו.

כאשר המלך מצווה לנתיניו לעשות דבר מה למענו, והעם מצידו נענה לו, מתרחש ביניהם תהליך מעניין. נחלק אותו לשלושה שלבים: בשלב הראשון עלינו לשים לב, שכל מציאותו של המלך כמלך תלויה לגמרי ברצונו של העם להמליך אותו, ולצפות ממנו שיביע את רצונו ויצווה אותם. בשלב השני לאחר שנתיניו קבלו את מלכותו ברצון, המלך יכול לצוות עליהם. בשלב השלישי לאחר שהמלך הביע

את רצונו וציוה לנתיניו, שוב עומד למבחן רצונו של העם במלך, על ידי השאלה האם העם יענה לבקשתו.

בדרך כלל אנו מבינים את משמעותו של ציווי המלך כדבר חזק שלא ניתן לערער, המבטא את יכולתו של המלך להכפיף את כל תושבי הממלכה תחת ממשלתו. כעת אנו יכולים לשים לב שכל כוחו של המלך נובע מבחירתו של העם בו כמלך, ומבחירתו של העם להיענות לציווי המלך – וכך לממש את מלכותו.

אם כך לאחר שהעם נענה לציווי המלך, אנו יכולים להגיד שכל מה שקרה, זה שהעם רצה שיהיה מלך המגלה את מלכותו, על ידי זה שהעם יענה לציווי. העם והמלך מבטאים יחד את הרצון של שניהם בכך שיהיה מלך המולך על העם. המלך דומה לרצון הנפש להחיות את הגוף, והעם דומה לגוף הנותן מקום להתגלות הנפש.

כאשר אדמו"ר הזקן מסביר את דברי הזוהר שהמצוות הם אברים דמלכא דווקא על מעשה המצוות, הוא מלמד אותנו שהמצוות שאנו עושים מבטאים את הרצון של ה' ושלנו שה' ימלוך עלינו ויתגלה בעולם. דווקא המעשה שאנו עושים הוא כלי לגילוי של ה' כמלך, גם מצד הרצון שלו וגם מצד הרצון שלנו. כמו שכותב אדמו"ר הזקן 'החיות של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלוּבש בו, ונעשה לו ממש כגוף לנשמה'.

נעשה ונשמע

במתן תורה אנו עדים לשני אמירות סותרות על הייחס של ישראל לקבלת התורה. מצד אחד כתוב שעם ישראל אומר 'נעשה ונשמע' וכך הוא מבטא את רצונו המלא בקבלת התורה והמצוות. אך מצד שני חז"ל אומרים שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית, כלומר: ה' בעצמו דואג שהם יקבלו את התורה.

לפי דברנו שני אמירות אלו מסתדרות היטב, כאשר ה' מבקש מעם ישראל הוא משאיר להם את הבחירה המלאה לרצות במלכותו, אך לאחר שעם ישראל מקבל את דבריו מתגלה כמה ה' נוכח שכאילו זה לגמרי הוא, וכל ההיענות שלנו הייתה רק כדי לתת לו כלי-איבר להתגלות.

ונתתי גשמכם בעיתם – שכר מצוה מצוה

בפרשתנו פרשת בחקתי התורה מתארת את השכר המובטח למי שישמור את התורה והמצוות. למרבה הפלא השכר המובטח מתאר מציאות גשמית טובה ומשמחת, אך אינה מתארת את העולם הבא ושכר המצוות לעתיד לבוא. השאלה מתחזקת כאשר אנו מביאים את מאמר חז"ל 'היום לעשותם ומחר לקבל שכרם' אם כך מהי כוונת התורה כאשר היא מתארת את השכר לקיום המצוות כמציאות גשמית טובה?

פעמים רבות כאשר אנו שואלים את עצמנו מהו שכר המצוות, אנו מתכוונים לשאול מהו הגמול שה' נותן לאדם על מאמציו. הסבר זה משאיר את השכר מחוץ לקשר בינינו לבין ה', כל ייעודו הוא לדרבן אותנו לעשיית המצוות. כאשר התורה נותנת שכר למצוות בפרשתנו, היא מדברת על שכר מסוג אחר. ה' מבטיח לנו שהמציאות 'מתאימה' לקיום התורה והמצוות, כאשר אנו נקיים את המצוות, המציאות תזרום ותסתדר והחיים שלנו יהיו שמחים ומאושרים. כאשר אנו מקיימים את המצוות ה' נוכח בתוך המציאות, ועל ידי נוכחות זו הוא נענה לפנייתנו אליו. כאשר ה' נותן לנו שפע בגשמיות הוא מאיר לנו פנים ואומר לנו 'שימחתם אותי כשהתאמצתם לשמור על מצוותי, כעת אני משמח אתכם חזרה.'

ככל שאנו יותר מתאמצים בקיום המצוות, ה' נענה לנו בהטבת המציאות. ככל שאנו מבינים שהמציאות טובה יותר בגלל שה' מאיר לנו פנים כך אנו יותר ויותר רוצים לקיים את מצוותיו, וחוזר חלילה. על כגון זה אמרו חז"ל 'מצוה גוררת מצוה'.

מידת הענוה כהכנה למתן תורה

תיקון המדות כהכנה למתן תורה

אנחנו נמצאים בשיא ההכנות למתן תורה. יש הרבה מידות שהאדם צריך לתקן בשביל להגיע למתן תורה. כל הימים, ארבעים ותשעה ימים, אנחנו מכינים את עצמנו לקבלת התורה. ניקח כמה מידות ש"התורה נדרשת בהן", שכשמתקנים אותם התורה יכולה להידרש על ידינו, אפשר יהיה לדרוש את התורה.

נתחיל ממידה אחת מאוד חזקה, מידת הענוה. היא חלק מארבעים ושמונה קנייני תורה (כמו שכתוב בפרק שישי של מסכת אבות). וגם חז"ל אומרים¹ על הר סיני שהיה נמוך מההרים האחרים ובזכות זה ניתנה עליו התורה. ו"לכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה"². אז צריך להבין בנפש איך מדת הענוה מכינה אותנו למתן תורה ולקבלת התורה.

מידת הענוה בספירת העומר

אחד הדברים שאנחנו יכולים דרכם לקשר את העבודה על ענוה לכל ענייני הספירה זה עצם זה שאנחנו מדברים על 'עומר' שהוא מאכל בהמה. זה מאוד מפתיע שהעומר שהוא מאכל בהמה עושים ממנו כזה עניין, ארבעים ותשעה ימים עושים כזה עניין מהעומר. אפשר לומר שכמו שכתוב בפסוק "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך" ואומר אדמו"ר הזקן (בפרק יח בתניא) "שבזה שאני בער ובהמות אני תמיד עמך". כך זה שיש מתן תורה שאנחנו ממש עם הקב"ה זה מכח ה"בהמות הייתי עמך" של ספירת העומר. אם נגיד את זה כמו חבדני"ק חריף: יש ארבעים ותשעה יום שאני עסוק בזה שאני בהמה. באמת להגיד כזה דבר זו ענוה גדולה.

אבל צריך להבין באמת מה אנחנו עושים ארבעים ותשעה ימים כשאנו סופרים ולמה הספירה הזאת קשורה באמת למאכל בהמה. ואז נראה משהו מאוד

² תניא פרק ד'.

מעניין איך אדמו"ר הזקן מסביר את זה, ונבין יותר כיצד אפשר לתפוס את מידת הענוה כהכנה למתן תורה.

היה נפלא, ומה הלאה?

מה הכוונה שבספירת העומר אנחנו מתקנים את המדות? אפשר לחשוב שהכוונה היא שאני צריך למצוא כל מיני מידות מקולקלות וגסות שיש לי ולתקן אותם. אבל אם כן נראה שהעבודה הזאת יותר מתאימה לאלול מאשר לספירת העומר. אמנם אנחנו כן מאוד מתכוונים בימים האלה, מחכים מחג לחג, אבל להגיד שאנחנו עובדים על מידות גסות שיש לנו זה לא בדיוק התחושה.

מה כן התחושה? אני אגיד את זה כמו שאני מבין את המאמרים של אדמו"ר הזקן, שהוא אומר ככה: בעצם עם ישראל היה במצרים, יצא ממצרים, הקב"ה נגלה אליו – נתן לו את האמונה התמימה ובאמת הלכנו על ה' לגמרי. אבל יש לנו נפש בהמית, מה הכוונה שיש לנו נפש בהמית? נגיד את זה בצורה גסה של מידות גסות של נפש בהמית: מה שהיה ביציאת מצרים זה באמת היה חידוש מפתיע, זה היה חזק אבל אחרי זה לאט לאט זה נגמר. זה נשכח ונמוג בתוך החיים שלנו. כלומר זה שיש לנו אמונה גדולה בקב"ה וש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם" זה היה מאוד מרגש, אבל כמה זמן דבר כזה יכול להחזיק? בסדר, היה. אחרי שזה היה יש לנו נפש בהמית. הכוונה היא שיש לנו את המציאות, את החיים שלנו, והחיים שלנו מאוד משכיחים את זה. בסוף אנו נתונים איפה שאנו נתונים וזהו.

לא רק שהחיים משכיחים ממנו את זה, אלא כאילו מצד הקב"ה יש ציפייה מאוד גדולה שאנחנו נהיה עוד יותר ועוד יותר קשורים ומחוברים ויהיה משהו מאוד נפלא, ואנחנו כאילו לא יודעים איך לעשות את זה שזה כל כך ירגש אותנו. באמת אם יש משהו מיוחד בפועל בימים האלה זה שיש יותר אבלות ומתח, אלו ימים של דינים, שאנחנו כאילו מרגישים שיש ציפייה גדולה ואנחנו לא מסוגלים לעמוד בה. אנחנו מרגישים שזה לא מותאם.

ניתן לזה דוגמא. נניח מישהו מאוד חיכה לשידוך ובאמת ב"ה זכה לשידוך משהו מאוד מיוחד, ומיד אחרי זה הוא שואל את עצמו "ומה עכשיו?", ואז זה נהיה שאלה האם אני באמת אצליח לחיות בגודל ההפתעה שהייתה לי או שהגיע רגע השיא ומעכשיו אני יורד.

אנחנו קשורים לקב"ה מיציאת מצרים, פסח זה לצאת מהמצרים ולהגיד באמת שיש הקב"ה. וה' אומר שהקשר הולך להיות פנטסטי "תעבדון את האלוקים על ההר הזה". אנחנו עומדים להגיע ל"ולקחתי אתכם לי לעם", אנחנו אמורים להגיע לחתונה, "יום חתונתו זה מתן תורה", עכשיו אנחנו עוד לפני החתונה ואנחנו שואלים את עצמינו "בסדר, החלטנו מי השידוך, ועוד מעט זה גם הולך להיות שאנחנו מתחתנים, אבל לא ברור כמה זה יוכל להתמש כמשהו באמת כל כך נפלא". "היה נפלא, ומה עושים עם זה הלאה?" עכשיו השאלה היא איפה אנחנו עומדים עם כל זה. זה המתח.

כלומר כשאני אומר שיש מתח הכוונה שיש בפנים תחושה שבאמת יש פה משהו גדול ובפועל במציאות שלי זה לא ברור מה יש לי עם זה. מה הקשר של החיים הפשוטים שלי לזה שבאמת יש אירוע כזה חשוב שהוא לא חד פעמי.

הקשר עם ה' מתקבע ומתקטן

מה אנחנו עושים בספירת העומר לפי זה? ספירת העומר זה לשמר את זה שבפנים בפנים הקשר עם ה' הוא שינה לנו את החיים לגמרי, כל החיים שלנו אחרים לגמרי, בכלל לא מה שהיינו קודם. כמו בשידוך שרווק ונשוי זה חיים אחרים לגמרי, באמת השתנה פה משהו לגמרי. מצד אחד זה מפתיע ונחמד וטוב, ומצד שני אני חי שלא ברור מה זה אומר. אז מה אני עושה? פה יש משהו מאוד מעניין. כל יום שעובר אני מקבע עוד יותר ועוד יותר בתוכי את זה שאני אוהב בזה חזק, מצד אחד אני לא מרפה ומצד שני זה כאילו הופך להיות יותר ויותר חלק מהמציאות הפשוטה שלי – ככה אני חי.

כלומר מה זה עושה לי במוחין? במקום שהקשר עם ה' יהיה בשבילי הפתעה זה הופך להיות יותר ויותר משהו שאני כבר מכיר אותו ויודע מה זה אומר, זה נהיה מוחלט יותר ויותר בתוכי שזה ככה וזהו. זאת אומרת שכל שהספירה מתקדמת אני מקבע יותר בתוכי את זה שאני חי חיים אחרים לגמרי בזה שאני קשור לקב"ה, עכשיו אני לא חלק מהעולם אלא אני יחד עם הקב"ה. מצד שני ככל שזה נהיה

משהו יותר מקובע זה הופך להיות משהו יותר קטן. בכוונות של הספירות אנחנו כל הזמן יורדים למטה.³

בספירת העומר אנחנו בעצם מקלקלים את הכל... כל זה קשור לענוה שבה פתחנו, זה בא להגיד שכשאנחנו מאמינים וקשורים לה' אנחנו תמיד בסוף לוקחים את ה' שהוא אינסופי ומכניסים אותו לתוך מציאות החיים שלנו, וככל שאנחנו יותר מכניסים אותו לתוך המציאות של החיים שלנו אנחנו בעצם כאילו מקבעים את הקשר עם ה' וגם מגמדים אותו.

מה זה עושה לנו בנפש כשאנחנו תופסים שזה מה שאנחנו עושים, שזה מה שקורה? אם נאמר את זה שוב בגסות שמתאימה לנפש הבהמית: אנחנו בעצם מקלקלים את כל הגודל של הקשר עם הקב"ה, זה מה שאנחנו עושים ברגע שאנחנו כל הזמן מצמצמים את זה ומקטינים את זה עוד יותר ועוד יותר.

הכנה למתן תורה

למה זה הכנה למתן תורה? ברגע שאנחנו מבינים שזה יורד למטה וזה מתקבע, עד שזה מגיע למקום הכי קטן (שזה מי שאנחנו בעצמנו, שאנחנו מאוד מוגבלים ומאוד קטנים), בעצם אנחנו מבינים שזה בכלל לא מה שאנחנו מחפשים, זה לא מה שרצינו.

לא רק שזה לא מה שרצינו זה גם לא מה שהיה במפגש. מה כן היה? היה את הקב"ה בעצמו. כשהקב"ה נותן לנו את התורה הוא נותן לנו את עצמו, כמו שחז"ל אומרים (שבת קה). "אנא נפשי כתבית יהבית". אז אע"פ שכשאנחנו משיגים משהו אנחנו בעצם מקטינים אותו, את הקב"ה בעצמו אי אפשר להקטין. כך אמנם התורה יורדת ממקום גבוה למקום נמוך, והכוונה שהיא יורדת לתוך ההשגה שלנו אבל כל הזמן אנחנו שומרים את זה שיש פה הקב"ה שהוריד את עצמו עד אלינו ממש.⁴ זה מה שה' עשה.

³ ועוד יותר והיא גם קטנה יותר ויותר בתוך המוחין שלי.

⁴ תניא פרק ד: "...אף דהקב"ה נקרא אין סוף ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל... הנה על זה אמרו במקום שאתה מוצא

בכוונות האר"י, עיקר הכוונה שמכוונים במשך היום זה לא מה שכתוב בסידורים שמכוונים כשסופרים את הספירה בפה, אלא עיקר הכוונות קשורות לרושם של האמונה שהייתה בפסח כיצד היא מתקבעת עוד יותר

כדי שאנחנו נוכל לשים לב שבאמת מה שאנחנו רוצים זה את הקב"ה בעצמו ולא רק את מה שזה פועל עלינו, לא רק את ההשגה שיש לנו, לא רק את הרגש שיש לנו, אלא העיקר זה הקב"ה שנמצא פה – בשביל זה אנחנו צריכים להקטין מאוד את מה שאנחנו חווים כל פעם שאנחנו מנסים לעכל בתוכנו את המפגש עם ה'.

פסח – ה' כניגוד לעולם הזה; שבועות – ה' בתוך העולם.
 כך כל הקשר שלי עם ה' הולך וקטן. היה לי אמונה הלכתי על זה חזק חזק, כמו לדוגמא מישהו שפעל במסירות נפש מאוד גדולה, זה שינה לו את החיים, זה משמעותי לו והוא מספר את זה הרבה פעמים, אבל הוא לאט לאט חוזר לחיים, הוא אומר שזה היה משהו נפלא מאוד ושזה לא יזוז ממנו אף פעם אבל הוא חי פה וזה עומד לידו באיזשהו מקום כמו צל. הרושם מתקבע. החיים שהוא חי פה בעולם הם לא קשורים למה שהיה אז, המסירות נפש שהלכנו עליה ביציאת מצרים היתה יציאה וברחה מגדרי העולם.

כשהוא לקח אותנו בפסח הוא הוציא אותנו ממצרים, היינו שבויים בתוך העולם הזה בתוך המיצרים והוא הוציא אותנו משם לחירות עולם. אבל אחרי שהוא הוציא אותנו לחירות עולם אז אנחנו בסוף חיים את החיים שלנו, את המציאות שלנו, וכשאנו באים לחיות את המציאות שלנו ואנחנו מנסים לחשוב מה נשאר לנו מהאמונה הזו אז אם אני נשאר רק עם עצם האמונה אז היא פעלה בי רק בדרך השלילה, היא הוציאה אותי מהמסגר. כלומר פסח זה להגיד שיש ה' בניגוד למציאות של המיצרים של העולם הזה, אבל שבועות זה להגיד שיש ה' לא כניגוד לעולם הזה.

איך זה קורה? בספירת העומר אנחנו מחזיקים משהו חזק וזה התקבע בנו לגמרי וזהו, זה כל מה שיש לנו. בשבועות בא הקב"ה ואומר: לא, אני רוצה לתת

התורה ירדה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלכשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן..."

גדולתו של הקדוש ברוך הוא שם אתה מוצא ענותנותו וצמצום הקדוש ברוך הוא רצונו וחכמתו בתר"ג מצות התורה ובהלכותיהן... בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה... ולכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך

לכם תורה. מה זה לתת לכם תורה? זה קודם כל להגיד שהנושא כאן הוא לא מה שהאמונה פעלה בנפש שלכם, אלא שהעיקר הוא שאני נותן את עצמי אליכם. כשאני נותן את עצמי לכם זה כבר לא בריחה, אני פה, ועכשיו בכל פרט בחיים שלכם אתם תראו שאני איתכם. עצם זה שאני איתכם אני יורד להיות איתכם זה נקרא מתן תורה. ה' יורד למטה לתוך המצוות וזה נעשה דווקא מהענוה הזו. מזה שאני מבין כמה אני קטן.

בחז"ל העיקר אהבה, ובתורה העיקר יראה
 עוד דוגמא מאוד יפה, שתעזור לנו להבין את המשמעות שה' יורד אלינו. בספרי החסידות דנים האם העיקר בשבועות זה האהבה או היראה. אפשר להגיד כשמסתכלים בחז"ל יש הרבה ביטויים של אהבה: "יום חתונתו", כל המשל של "נפשי יצאה בדברו" שחז"ל אומרים על מתן תורה זה שכשהקב"ה מדבר אנחנו כמו כלה שנפשה יוצאת מרוב אהבה⁵. אבל כשמסתכלים בתורה נראה שם שהעיקר זה החרדה והיראה.

אני רוצה להסביר שבאמת זה הפוך. אנחנו (כלומר חז"ל) מדברים על אהבה כי אנחנו מדברים על איך שזה נראה מצד הקב"ה, ואילו הקב"ה קורא לזה יראה כי הוא רוצה להגיד מה זה עושה לנו. כמו שכתוב באופן כללי שהיחסים בין איש ואישה זה שהאיש "זכר חסדו" זה האהבה, ועל האישה נאמר "אשה יראת ה' היא תתהלל". יש את הקשר איך שהוא מצד ה' שהוא אהבה ויש את הקשר איך שהוא מצידנו שהוא יראה. כלומר באמת היחס בינינו לבין ה' זה שה' מאוד אוהב אותנו⁶, אבל כשאנחנו מרגישים את האהבה של ה' אז אנחנו נמצאים ביראה.

אהבה שהם לא יכלו לעמוד אדישים כנגדה, ובהרבה מאמרים זה נקרא "עבודת האתכפיה" כי זה לא משהו שאני עכשיו עבדתי אלא שזה נעשה בי. ככה זה, יש בי חלקים שמצד עצמם אולי היו רוצים לסרב אבל האהבה מכריחה אותי כאילו (ראה בכש"ט אות מז).

⁵ גם כשחז"ל אומרים שזה היה "באימה וביראה ברטט ובזיע" הם אומרים שככה התורה שהיה.

⁶ חז"ל אומרים (שבת פח). שבמעמד הר סיני הקב"ה "כפה עליהם הר כגיגית", אדמו"ר הזקן מסביר (לקו"ת דברים כב, א ועוד) שהכוונה שהקב"ה שגילה להם כזו

הנוכחות של ה' גורמת לנו יראה

זה מאוד קשור למה שאמרנו שה' יורד עד אלינו להיות נוכח אצלנו. כשהקב"ה נוכח והוא אומר "אני נותן את עצמי לגמרי אליכם ואני נוכח בתוך החיים שלכם", זה נותן לנו כל הזמן תחושה שהקב"ה 'עושה לנו טובה'. הוא כל כך הרבה יורד ומתאמץ בשביל להגיע אלינו. אבל אנחנו אמנם פעם אחת כשהלכנו על זה במסירות נפש זה היה מאוד נחמד, אבל עכשיו נשארנו קטנים כמו שהיינו, חוץ מזה שהאמונה התקבעה חזק נשארנו כמו שאנחנו, מקובעים בתוך המציאות.

אז הדבר הזה מייצר שני סוגי יראה שקורים לנו תוך כדי: או שהוא ירצה יותר מדי או שהוא לא ירצה. יראה אחת היא שאנחנו יראים שה' ירצה ממנו משהו שאנחנו באמת לא נוכל לעמוד בו. והיראה השנייה היא שאולי באמת הוא לא ירצה את זה, אולי הוא יתחרט. מה פתאום שזה יעניין אותו? הרי בסופו של דבר זה לא הגיוני. כמו שהמלאכים אומרים, כשמשו רבנו עולה למרום "מה לילוד אישה בינינו?", "מה הוא עושה פה?". ה' עונה להם: "לקבל תורה בא". והם אומרים: "זה לא שייך, תנה הודך על השמים", "לאיפה אתה יורד?", "חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים" (כמבואר כל זה בשבת פח:). אז יש את הפחד שבסוף המלאכים 'ישכנעו' את הקב"ה. כאילו, מה פתאום שבאמת ה' יגיע אלינו?⁷

המלאכים זה בעצם כל ההשגות שלנו, כל מה שאנחנו משיגים בקב"ה זה האויבים שלנו. כשאנחנו אומרים "טוב הבנו, זה הקב"ה", כל מה שאנחנו מנסים לתפוס זה האויב שלנו. יוצא שמי האויב הכי גדול שלנו? אנחנו עצמנו בתור מוגבלים. איך אנחנו לא האויבים של עצמנו? כשאנו אומרים שה' באמת יורד אלינו.

⁷ יש מאמר ארוך של אדמו"ר הזקן על יום שמחת ליבו זה בניין ביהמ"ק (בלקוטי תורה וזאת הברכה צד) שמדבר על "מזמור שיר חנוכת הבית" (בפרק ל' בתהלים), שכתוב שם "ולא שימחת אויבי לי", הוא מסביר שם שהאויבים הם המלאכים, כי הם אומרים לקב"ה "מה אתה מתעסק איתם? איתם אתה מתעסק?". אם נגיד את זה לענייננו אז

ה' בא אלינו

ה' אוהב אותנו באהבה שדוחקת את הבשר⁸, הוא מסלק את כל האור לצדדים ודוחק את עצמו כביכול⁹, ומצמצם שכינתו בין שני בדי הארון¹⁰ להיות נתון בתוך התורה שנתונה לנו. "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו" אך הוא מצמצם את עצמו וכולו נמצא בתוכנו. בפסח הקב"ה היה למעלה ואנחנו יצאנו אליו, הלכנו במסירות נפש, השתגענו עליו לגמרי; אבל בשבועות "נפשי יצאה בדברו", הוא נכנס אלינו ועל כל דיבור ודיבור שלו הנשמה שלנו פורחת, הוא נמצא לגמרי בכל פרט בתורה. זה גורם לנו לפחד פעמיים: שהוא לא יברח מפה, ושיישאר ממנו משהו. לכן גודל האהבה שלו זה גודל היראה שלנו. זה מה שכתוב בנוגע למתן תורה (שמות כ, יז) "בעבור תהיה יראתו על פניכם" ודרשו חז"ל (נדרים כ). שזה הבושה. אנחנו מתביישים שזה מה שאנחנו רוצים. אנחנו באמת מתביישים כשאנחנו חושבים שאנחנו באמת רוצים שה' ירד ויהיה בתוכנו.

מענוה להתנשאות

א"כ הענוה היא זה שאנחנו מבינים כמה אנחנו באמת קטנים. ואפילו את הקשר שלנו עם ה' אנחנו מקטינים לגמרי לגמרי בימים האלה, אנחנו מקטינים אותו עד שכל האמונה שלנו וכל המסירות נפש שלנו נהיות מאוד קטנות, בסוף מה שאנחנו זה מה שיש. ובא ה' ואומר "אחרי שאתם מבינים שעם כל הקשר אלי, כל האמונה החזקה שלכם, בסוף לא יצא מזה שום דבר. אני אומר זה נכון אבל בכל זאת אני בעצמי ארד עד אליכם, אני אהיה איתכם בכל פרט ופרט בתוך החיים שלכם". זה הכוונה שהוא נותן את התורה, הוא בעצמו יהיה בתוכנו.

לכן יחד עם זה שאנחנו מקריבים את קרבן העומר ואנחנו מדברים הרבה על ענוה יש בשבועות בפועל משהו שלגמרי הפוך מזה. כי בשבועות עצמו הקרבן המיוחד שאנו מביאים (כלומר הקרבן שמיוחד ממש לשבועות, שהוא לא חלק

⁸ וכמבואר בפלח הרמון בכ"מ. ראה סוד ה' ליראיו עמ' עב הערה כא.
¹⁰ ראה תנחומא ויקהל ז; שה"ש רבה א, סב; בראשית רבה ד, ד.

⁹ כמבואר בחסידות שבצמצום האור המתואר בכתבי האריז"ל המאור נכנס במקום האור – ראה מאמרי אדה"ז ענינים ח"א מאמר ד"ה "אורות המתחלפים" עמ' עג,

ממוסף היום) שעל שמו הוא נקרא "יום הביכורים"¹¹ הוא שתי הלחם, שזה חמץ¹² שלא מקריבים על המזבח, כמו שכתוב (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו להוי' לא תעשה חמץ, כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה להוי'". וכמו"כ גם לגבי הדבש, שהוא מתיקות הפרי¹³, שאסור להקריב על המזבח, שדווקא ביום הזה מתחילים להביא לבית המקדש את כל הפירות המתוקים שנשתבחה בהם ארץ ישראל. וכמו שכתוב שם מיד בפסוק אח"כ "קרבן ראשית תקריבו אותם להוי' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח"¹⁴.

באופן פשוט אנחנו לא מקטירים כאלה דברים כי יש בזה גאווה ותחושה מאוד חזקה של האישיות, ודווקא את זה מביאים בשבועות. בד"כ דבש אסור, כל המצוות "לאו ליהנות ניתנו", אבל בלימוד תורה זה הפוך¹⁵, ככל שהתורה היא יותר עריבה כך היא יותר טובה¹⁶, זוהי תורה לשמה - לשם התורה¹⁷, שהתורה היא מתוקה. מי הכי לומד תורה לשמה? הקב"ה. הוא נהנה מזה הוא משתעשע מזה, "חמודה גנוזה", זה משהו שהקב"ה חומד. כתוב אצלנו בעשרת הדיברות לא תחמוד אבל הקב"ה חומד את התורה. הוא לומד את זה בגלל שהוא נהנה מזה. לא בגלל סיבות אחרות, אצלו זה ודאי לא אמצעי למשהו אחר, התענוג שלו מזה זה התענוג שלו בעצמו¹⁸.

במה שמשיג ומבין בלימודו". וכע"ז כתב הט"ז ביו"ד רכא, מג.

¹⁶ ראה במה שצוטט בהערה הקודמת וראה עוד בהקדמת האגלי טל "זה היא עיקר מצוות לימוד התורה, להיות שש ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי התורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה".

¹⁷ ראה בשו"ע הרב בהל' ברכה"ת (או"ח מז, א) "ולכך יראה כל אדם שתהיה כלי חמדתו של הקדוש ברוך הוא שהיה משתעשע בה בכל יום חשובה בעיניו לברך עליה בשמחה יותר מעל כל הנאות שבעולם, שזה מורה שעוסק בה לשמה".

¹⁸ "וזהו העוסק בתורה לשמה לשם התורה פ' שממשיך בחי' השעשועים העצמיים שבתורה לידי גילוי בדבר הלכה וע"כ נאמר על התורה דרכיה דרכי נעים וגו' במשלי סי' ג'

¹¹ במדבר כח כו וברש"י שם.

¹² ויקרא כג, יז.

¹³ רש"י שם.

¹⁴ וכמבואר ברש"י שם.

¹⁵ ראה בחידושי ר' אברהם מן ההר בנדרים מח. "דלא שייך טעמא דמצוות לאו ליהנות אלא במצוה שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה, שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטווה מאת השם... אבל מצות לימוד, שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציורי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב. ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים, ובכתובים, מפני שהם משמחים לבו על כרחו. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג

יישום הדברים בעבודת ה'

עכשיו נגיד קצת בקצרה ב'עבודה' מה הכוונה שאנחנו מפחדים, כדי שזה לא יהיה רק בדרוש אלא נשים לב שיש לנו את זה באמת בחיים, כפשוטו.

נגיד זה את זה בצורה פשוטה, אני בטלן – יש קב"ה וזה לא עושה לי כלום בחיים. אני צריך לשים לב שמכיוון שאני בעצם חושב את שתי המחשבות שדיברנו עליהם קודם הן מקזזות אחת את השנייה ולכן הן גורמות לי לחשוב שבאמת הקב"ה לא נוכח בחיים שלי.

מצד אחד אני חושב שזה לא הגיוני שה' באמת באמת נמשך לפה, זה נראה לי באמת לא הגיוני, ואני צודק. (אין על זה מחלוקת, זה באמת לא הגיוני שה' נמצא ונוכח ממש בתוך כל פרט ופרט במציאות, ההיגיון לא יכול להוליד את זה ולהמציא את זה. אנחנו יכולים להבין שזה מה שהוא רצה, אבל זה מגיע רק ממנו, בגלל שהוא רצה, זה לא מתבקש בכלל מצד ההגיון). אז כשאני מרגיש שה' לא נמצא פה אני צריך לשים לב שבאמת זה מאוד הגיוני, ובמקום לחשוב שמכיוון שזה לא הגיוני שהוא נמצא פה אז כנראה שהוא באמת לא נמצא פה, אני צריך להגיד: לא, זה שאני לא רואה את זה, וזה נראה לי שמדברים באוויר זה בגלל שזה באמת לא הגיוני, אבל ה' עושה משהו לא הגיוני.

הצד השני הוא גם משהו מאוד חשוב לחיים שלנו: אם אני השתכנעתי שהוא נמצא פה אני חושב לעצמי "בסדר, הבנתי, אבל אי אפשר לחיות במתח הזה, אי אפשר ככה לחיות", זה גם מחשבה הגיונית. זה באמת הגיוני שאי אפשר לחיות ככה. אומר ה' "נכון, אתה לא יכול לחיות במתח כזה, אז אני יורד". אתה לא מצליח לחיות אז אני יורד עוד יותר למטה. בגלל שאתה באמת לא מסוגל. אל תיבהל מזה שאתה אומר שזה לא הגיוני. זה שאתה לא מרגיש בפועל בעובי'דה פשוטה זה כי בסוף החיים שלנו נשארים אותו דבר, כמו שאנחנו מכירים אותם. זה מאוד נחמד שאנחנו סופרים ואז מגיע חג השבועות, אבל באיזשהו מקום אתה שואל את עצמך "אבל מה יקרה?" אל תיבהל, אנחנו מכירים את החשבונות האלה כבר הרבה שנים, באמת

י"ז, פי' נועם הוא מתיקות ונועם ה' הוא בחי' עונג העליון העצמי" (לקו"ת בשלח א, ב)

ה' יורד. גם המלאכים חשבו שהוא לא ירד, אבל הוא ירד ממש. משה רבנו שואל את המלאכים במה ה' מתעסק? ומשעשע אותו לדעת האם אנחנו רוצחים, זה מה שמעניין אותו.

אתה לא מייצר כלום, פשוט ה' יורד למטה

אז נסיים בדבר הזה: בן אדם שמרגיש שאין לו כח לחיות במתח הזה שה' נמצא והוא מייצר את זה וזה בכאילו, הוא צריך לדעת שלא הוא מייצר את זה אלא ה' יורד והוא בסך הכל מבקש ממנו דברים הכי פשוטים ואיפה שהוא נמצא למטה לשם הקב"ה יורד. אני צריך לחשוב שהקב"ה אומר לי אל תרצח את עצמך, יש לך זמן שבו אתה חי, בחילול שבת גם לחיי שעה אנחנו מחללים שבת. כל רגע של איבוד חיים זה רציחה אז אל תרצח את הזמן הזה שבו אתה חי, אם רגע אחד ביטלת תורה ה' מרגיש כאילו רצחת לו איזה יהודי, תחשוב שבאמת ה' יורד למטה ואין מקום למטה שהתורה לא יורדת אליו, והוא מאוד חשוב לו שאתה חי.

שנזכה לראות איך ה' יורד, "וירד ה' על הר סיני", ממש אלינו...

בחיבותא תליא מילתא

התוועדות הכנה לליג בעומר

[ניגנו "צמאה נפשי" של האבן עזרא]

נגנן את הניגון של אדמו"ר האמצעי. הצמח צדק אמר לאחר ההסתלקות שלו שמאז רשב"י לא היה כזו צורה של הסתלקות מהעולם¹⁹, אז נגנן את הניגון.

[ניגנו 'הקאפעליע']

בחיבות או בחריפות וחדות

רבי שמעון אומר (באידרא רבא, נשא קכח.) שאף על פי שכתוב "ה' שמעתי שמעך יראתי", אצלנו, "אנן בחיבותא תליא מילתא".²⁰

חיבור לכולם או ייחודיות נבדלת

והנה, כשמסתכלים על האדרא, כאשר הוא מתחיל לדרוש – פעמיים הוא מוציא את כולם מהבית. לא כל כך נעים... באים אנשים לשמוע תורה, ופתאום הוא מסלק אותם בחיבות... זה מפתיע, ש"אנן בחיבותא תליא מילתא". זה לא נראה ככה בהתנהגות הפשוטה.

יחד עם זה, בסוף כשנכנסים, באמת נראה שיש פה מין חבורה כזו מלוכדת וחזקה למרות שגם בתוכה יש מתח, בכל אופן זה נקרא "בחיבותא תליא מילתא". אנחנו פה בנחלת יוסף הצדיק, גם אצלו כתוב "והנה קמה אלמתי וגם ניצבה". יוסף בא לקבץ את כל ישראל, אבל עם הרבה מחלוקת וקושי. זו גם התמודדות עם השאלה מה התפקיד של הצדיק.

שמעתי שמעך יראתי (אמר) (קלח ב) התם יאות הוה למהוי דחיל, אנן בחיבותא תליא מילתא דכתיב (דברים ו) ואהבת את יי' אלהיך וכתביב (שם) מאהבת יי' אתכם וכתביב (מלאכי א) אהבתי אתכם וגו'.

¹⁹ מובא בבית רבי. וראה סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 134 וש"נ.

²⁰ "אשתיקו שמעי קלא וארכובתן דא לדא נקשן, מאי קלא, קלא דכנופייא עלאה דמתכנפי, חדי ר"ש ואמר (חבקוק ג) יי'

ואמנם רואים בפועל שרבי שמעון הוא מקרב את הלבבות, אם מסתכלים היום על הילולא דרשב"י – יש הכי הרבה קיבוץ של אנשים להילולא שלו, משהו שמייצר המון חיבור וקשר.

אבל אפילו כשמדברים על אהבת ישראל, רשב"י בזהר מדבר המון על חיבתם של ישראל, בכל זאת זה גם עושה גדר מאוד חזק בין ישראל לבין אומות העולם. זה גם לא כל כך "בחביבותא". הבדלה מאוד חזקה.

וצריך להרגיש בנפש איך מסתדר שני הדברים הללו ביחד, שרבי שמעון כל כך אומר שהכל תלוי בחביבות מצד אחד, ומצד שני הוא כל כך שפיץ וחד.

אהבה או תוכחה

אולי ניתן עוד דוגמא: בפרשת תזריע (מה:-מו.), כתוב שתלמידים של רבי שמעון רואים משהו, ומיד הם מתחילים להגיד לו את הדברים הלא טובים שלו. בתגובה לדבריהם אותו אדם אומר להם – 'אתם בטח התלמידים של רבי שמעון'...²¹ עוד פעם – "חביבותא תליא מילתא" למי זה? איך זה עובד? למה קוראים "חביבותא תליא מילתא"?

כולם ביחד או הצדיק במרכז?

ניתן עוד דוגמא: כמו שיש ילדה בגן שרוצה להיות הכלה שכולם יהיו סביבה, כך רבי שמעון באדרא כשמסתכלים הוא בא ואומר – עכשיו הקב"ה וכל הצדיקים באים לשמוח בשמחה שלי. הוא שם מאוד חזק את ה"חביבותא" בכך שהוא נמצא במרכז, וכך כולם ב"חביבותא". זה גם קצת מפתיע, כזו חביבותא.

וככה גם רואים אצל ההנהגה של הבעל שם טוב. יש מין הנהגה כזו, גם מפתיע קצת, שצדיק יושב באמצע וזו ה"חביבותא תליא מילתא". אז צריך להבין את העניין הזה.

²¹ הורחב על כך במאמר השבועי ל"תזריע-מצורע תשפ"ג.

לייפוט אחד את השני או לבטל עם העיניים?

כדי שיהיה לנו יותר קל, נכניס זאת לגמרא, לנגלה. הגמרא אומרת (שבת לג:-לד.), בלשון שיותר מעובדת אלינו, שכשרבי שמעון יצא מהמערה ובא לטבריה, זקן אחד אמר עליו – איך יתכן שמתיר מה שאסור? ו"בחיבובתא תליא מילתא" – עוד סוג של "בחיבובתא תליא מילתא" – "יהב ביה עיניה ונח נפשיה". איך הוא עושה זאת? הוא אומר שאם "זונות מפרכסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל שכן"? ודאי שתלמידי חכמים צריכים לעזור אחד לשני, ולשמוח ולייפוט אחד את השני. אבל הוא לא מייפה – אז בסדר, הוא לא מייפה... – "יהב ביה עיניה ונח נפשיה". חידוש.

עיקר החיבובתא הוא לגלות כמה הקב"ה אוהב אותנו באמת מה שאפשר להגיד ש"אנן בחיבובתא תליא מילתא", עיקר ה"בחיבובתא" הכוונה שהוא מגלה כמה הקב"ה אוהב אותנו.

קבוצת תמיכה או חברות אמיתית?

זאת אומרת שבד"כ כשאנחנו אוהבים אחד את השני, הכוונה שאנחנו – נגיד חריף, ובכך נלמד מבעל ההילולא... – אנחנו בעצם כמו 'קבוצת תמיכה', שעוזרים אחד לשני כדי איכשהו להסתדר עם הקב"ה. הקב"ה 'מאיים' עלינו, ואנחנו מתכנסים ביחד ואיכשהו מסתדרים. "שמעתי שמעך יראתי", וה'ביחד' שלנו כמעט אפשר להגיד שהוא נועד כדי להתגונן מהמתקפה שלו.

למה אני אומר ככה, שהתחושה שהאחדות בינינו היא בעצם מגננה מההתקפה? אנשים מסתדרים אחד עם השני, נהנים אחד עם השני, למה להסתכל בצורה כזו שלילית?

קודם כל נדמה זאת למה שכתוב שזונות מפרכסות זו את זו. מה החידוש בזה? כל זונה בפשטות דואגת לעצמה. היא רוצה להצליח שיהיו לה לקוחות. ולמרות שיש מריבה על הקליינט, בכל זאת הם מסתדרות אחת עם השנייה, עוזרות אחת לשנייה.

למה באמת הן עוזרות? אם הן מתחרות, למה הן באמת עוזרות אחת לשנייה? לכאורה הן היו אמורות לא לעזור. אני רוצה להגיד שבעצם ההיגיון אומר

שאני לא יעזור לשני. למה בכל זאת הן עוזרות אחת לשנייה? כי התחושה שלהם היא שהמצוקה המשותפת שלהם יותר גדולה מאשר היכולת שלהם להתחרות על הלקוחות.

ובאיזושהו מקום זה מה שמורגש בנפש, שהמצוקה שלי ושליך ושל כולנו היא יותר חזקה מאשר התחרות. ממילא בעצם אני מרגיש שהחברות היא לא חברות אמיתית. זו חברות שנובעת מהמצוקה.

אם נגיד את זה עכשיו איך זה מתלבש בנפש של כל אחד מאיתנו, שכל אחד רוצה לעבוד את ה', או אפילו יותר נמוך מזה, כל אחד רוצה להצליח בחיים, והוא מרגיש שבאמת להצליח זה רחוק, באמת שאני ימצא חן בעיני הקב"ה, שאני יצליח לגרום לו שאני ימצא חן בעיניו – זה רחוק... ולכן כולנו באתה מצוקה. אנחנו מרגישים את המצוקה יותר חזק, מרגישים את הקשיים בחיים ולכן אנו מזדהים אחד עם השני. יש לנו מצוקה בסיסית, ואנו מזדהים אחד עם השני, ואנו אומרים – כולנו זקוקים לעזרה, כולנו חסרים. אנחנו ב'אמפתיה' אחד לשני, הזדהות עם הקשיים אחד של השני. כך אנחנו מרגישים – שזה הקשר.

ומה רשב"י אומר? שתלמידי חכמים לא כך, ובפרט על עצמו זה לא העיקר. אלא העיקר הוא ש"אנן בחביבותא תליא מילתא". כלומר, שאני יכול לעזור לכל אחד לצייר כמה הקב"ה רוצה אותו.

כל אחד הוא מיוחד

דיברנו על כך שבתחילת האדרא הוא דורש את הפסוק כך: "אני לדודי" כל החיים שלי, "בחד קטירא אתקטרנא ביה בקוב"ה", ו"עלי תשוקתו" – עכשיו ביום הפטירה. בעצם מה שרבי שמעון רוצה ללמד אותנו הוא את ה"עלי תשוקתו". שיש דבר כזה שכן אדם מרגיש שהקב"ה אוהב אותו. שהקב"ה לא סתם אוהב, אלא משתוקק להיות בצוותא איתו.

זה גורם לכך שהאדם כבר לא מרגיש שהוא זקוק לתמיכה חברתית, לתמיכה שהחברה תגן עליו. הוא מרגיש מוגן לגמרי, מרגיש אדרבא שהוא משהו מאוד מיוחד.

זה נקרא "ועלי תשוקתו", שכל אחד יכול להרגיש שהקב"ה כל כך איתו שזה כאילו הוא לא עם אף אחד אחר חוץ ממנו. ואדרבא הקב"ה לוקח את כולם, כמו שמתאר בתחילת האדרא זוטא, לוקח את כל הצדיקים יחד איתו לשמוע מה רבי שמעון אומר.

כשהקב"ה מגיע עם כל הצדיקים לשמוע מה רבי שמעון אומר זה אומר לכאורה שרבי שמעון במרכז, אבל כשאנחנו סתם לומדים את הפסוק "ועלי תשוקתו" אנו לא מבינים שהוא מדבר דווקא על רשב"י, אלא הוא משל לכנסת ישראל. הרעיה היא משל לכנסת ישראל, וממילא הכוונה לכל עם ישראל. כשרשב"י אומר "עלי" הוא מתכוון לכל עם ישראל. כלומר, רבי שמעון אומר, שהוא היה רוצה שכל שהדיבורים שלו יעשו שלכל אחד יהיה "ועלי תשוקתו".

לא יהיה קנאה ותחרות אך כל אחד נכווה מחופתו של חברו

אפשר אפילו להגיד יותר מזה. כתוב (ב"ב עה.) שלעתיד לבוא כל אחד נכווה מחופתו של חברו. ההסתכלות על הילולא של רשב"י היא שיש אש, ויש כאלה שלא יכולים להיות פה. מה זה עושה לכאורה? שכולם נכווים מחופתו. לא יכולים לגשת. למה הם נכווים מהחופה שלו? הם רואים כמה ה' רוצה אותו, וממילא זה גורם שלא מסתדרים עם הדבר הזה.

כשאומרים את מימרת חז"ל הזו נשמע שגם לעתיד לבוא יהיה מלא קנאה וצער. כשאומרים "כל אחד נכווה מחופתו של חברו" נשמע יותר גיהינום מאשר גן עדן. הרמב"ם בסוף היד החזקה כותב שלעתיד לבוא לא יהיה קנאה ותחרות, ובסוף מציינים שלא סתם יהיה קנאה ותחרות, אלא מה זה גן עדן? שכל אחד נכווה מחופתו של חברו. מפתיע הדבר הזה, שכל אחד נכווה מחופתו של חברו.

אבל לפי מה שאנו מציירים עכשיו, כל אחד נכווה מחופתו של חברו הכוונה שבאמת הוא רואה כמה הקב"ה אוהב את החבר שלו. החבר הוא דוגמא לכמה הקב"ה אוהב, כמה הקב"ה נמצא, כמה "ועלי תשוקתו".²²

אל תהיה צודק תהיה אוהב על ה'

נאמר זאת בעוד צורה:

דיברנו בעבר (והודפס בחוברת "ממנו תצא תורה") על כך שרבא אומר בגמרא (מכות יז:) שמי שילדת כרשב"י שתלד ומי שלא תלד. יוצא שבעצם כולנו צריכים להיות רשב"י. ככה בעצם רבא אומר. הסברנו שם משהו מיוחד. על מה זה כתוב? שרשב"י יש סברא, והוא מעקם את כל הפסוקים לפי הסברא שלו. על כך רבא אומר שרשב"י הוא ממש מיוחד, וכולם צריכים להיות כמוהו.

אפשר להגיד שהכי חשוב להיות צודק. אבל השאלה העיקרית היא לא אם אני צודק, אלא האם אני חושב שכשאני לומד תורה הקב"ה מאוד אוהב את מה שאני יגיד. רשב"י יכול להגיד שאני ככה לומד, בתורה כתוב כמעט הפוך, אבל לי נראה שהקב"ה רוצה להגיד כמו שאני לומד, הקב"ה מאוד אוהב את מה שאני עושה ואת מה שאני אומר בשמו, למרות שהוא אמר כביכול הפוך.

אבל למה זה בסדר? כי מה שחשוב לי זה ש"ועלי תשוקתו". זה מה שחשוב לי. אני כל כך נהנה מזה ש"ועלי תשוקתו", זה הדבר היחיד שמלהיב אותי ש"ועלי תשוקתו", שעכשיו כשאני אומר משהו אני משנה את הלימוד בשביל שאני יוכל להגיד "ועלי תשוקתו". אם אני לא מצליח להגיד "ועלי תשוקתו" כי לא מסתדר לי עם הסברא שלי, אני משנה את הפסוקים, כדי שאני יוכל להגיד "ועלי תשוקתו".

שכאילו יש רק הוא. להרגיש שה' "עלי תשוקתו", שה' רק איתו, להרגיש שה' רק איתו זה גורם לי כווייה. אם אני לא מוכן להיכנס למקום הזה המשמעות היא שאני לא מסכים להיכנס למקום ש"ועלי תשוקתו" עד הסוף.

²² שאלה: למה כל אחד נכווה מחופתו של חברו, אני אמור להיות שמח בכך שה' משתוקק אל חברי?
תשובה: אם אתה לא נכווה פירושו של דבר שאתה לא מרגיש עד כמה ה' כל כך איתו עד

לפי זה האור של רשב"י הוא שהתחושה שה' משתוקק אלי תהיה כה מוחשית וחזקה שתגרום לאש גדולה, ואז כל אחד ימצא את מקומו בעזרת ה' כמו שצריך.

וכשנרגיש שכל אחד לוקח מהדבקות ברשב"י את היכולת להאיר את התחושה הזו ש"עלי תשוקתו", ואז "בחיבובתא תליא מילתא" – אין באמת תחרות. זה לא כמו זונות שמתחרות, אלא תלמידי חכמים שמרגישים שהקב"ה איתם, שהקב"ה משתוקק לשמוע מה הם אומרים, כשהם יגידו את זה בשביל "עלי תשוקתו" – הקב"ה ישמח בזה.

הרמח"ל והחסידות

²³בתחילת ספר מסילת ישרים, בו הרמח"ל בא לדבר על העבודה שלנו, הוא כותב "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא". ובספר "דרך ה'" (חלק א', פרק ב' אות א') בו הרמח"ל מדבר על איך שזה נראה מצד ה' הוא מאריך לבאר ש"התכלית בבריאה היה להטיב מטובו ית' לזולתו".

במבט שטחי נראה כאילו הרמח"ל בא לשים את הנברא במרכז, ולהפוך אותו לאגואיסט גמור, מה שה' רוצה זה שיהיה לך טוב, ומה שאתה רוצה זה להתענג. וזה נראה לכאורה היפך דרך החסידות.

הרמח"ל גאל את העולם מהתפיסה המעוותת באלוקות אמנם זה נכון שהחסידות באה כניגוד מסוים לרמח"ל במובן הזה. אבל להגיד שזה הרמח"ל – ככה, כמו שהוא, זה נראה לי קצת הגזמה. אלא צריך לומר כמו שהרמ"ק כתב על הרקנאטי (נראה לי), שאמנם הוא כתב כך וכך אך ברור שכוונתו הפוך ממה שהוא כתב, רק "שאינן קולמוס ידו משיג את שכלו". הקולמוס לא יכול להשיג את השכל.

אני לא חושב שהעיקר הוא להגיד שהוא לא הצליח להסביר. אלא אני חושב שהוא בעיקר בא להגיד משהו חשוב, ולכן כן הצליח מסילת ישרים והתקבל וכל כך עשה טוב בעם ישראל. ונסביר מה המשהו החשוב שהוא בא להגיד.

מה היה לפני הרמח"ל? להתענג על ה' או לא – זה בכלל לא היה דיון, מה היה הדיון? כמה ה' הוא רע. הרמח"ל גאל את העולם מלחשוב שה' נגדך ורע ואכזרי.

²³ נקודה מעובדת מתוך דיון באמצע שייעור בליקו"ת פרשת בשלח.

הוא גאל את העולם מהרוע, מהציור של הקב"ה כנוקם ונוטר כועס ונהנה מכך שאתה סובל.

כמובן שאי אפשר להגיד שלפני הרמח"ל זה באמת היה כך בצורה כל כך חריפה, אבל זה היה הפער שהיה בין צדיקי אשכנז לבין הציבור (הצדיקים שם היו פרושים. אי אפשר להאמין איזה סיגופים היו שם, אתה באמת נדהם...), ברור שזה היה הפסיכולוגיה הכללית.

ה' ירחם על מה שאני הולך להגיד, אבל זה בשביל להסביר את הרמח"ל, לכן זה טוב – היחס הזה לה' היה מאוד דומה לנצרות, שה' הוא רע והאדם טוב. מה כבר עשיתי? על כלום – נגזר עלי להיוצת לנצח בגיהנום?! רק בגלל התאוות שאתה בראת לי אז אני צריך לנצח להיות בשיפוד כזה עוד יותר ועוד יותר?! בא הרמח"ל, עשה מהפכה מאוד משמעותית – כך שאנשים הצליחו לסלול דרך בעבודת ה'.

אני אגיד את זה בצורה הפוכה: בלי הרמח"ל אני לא בטוח שמשהו מהחסידות היה יכול להתפס. אם כל התפיסה הייתה כמו שהיה קודם, היה מגיע הבעש"ט, היו מגיעים צדיקים, וזה לא היה נתפס. כי היה פער עצום, מרחק פי מיליון משם. אז הרמח"ל עשה מהפכה. זה מהפך, לא משהו פשוט. שפתאום בא בן אדם ולוקח את כל עבודת ה' שהייתה לפני כן ומתמצת אותה בספר אחד – זה חידוש. אני חושב שזה פשוט במהלך הדורות שהרמח"ל היה חידוש עצום.

כיתרון האור מן החושך

הרב המגיד גם היה מלמד רמח"ל, ולאחר מכן היה אומר "כיתרון האור מן החושך" והיה מלמד חסידות. אפשר להגיד שהוא כאילו זלזל בו. אבל זה שטויות. הרי אם כך הוא היה יכול ללמד ברית החדשה, ולא ללמד את זה. לפי דעתי ברור מה הוא התכוון. היחס בין הרמח"ל לחסידות הוא כמו בין קושיא לתירוצ. כמו "במחשכים הושיבני" – זו תלמודה של בבל". כמו ללמד בבלי. הוא יעשה שיהיה לך קושיא. אם אתה תלמד רמח"ל תהיה לך קושיא, והקושיא הזו טובה.

אנשים ראו שיש עולם מאוד מאיר, והקב"ה מאוד חשוך. בא הרב המגיד ואמר – בואו תלמדו רמח"ל. מה זה ללמוד רמח"ל? לדעת שזה הפוך. מה זה עושה? חושך, לא אור. כי כאשר אתה אומר שזה הפוך, בסוף משהו לא מסתדר. כשגומרים

רמח"ל בסוף משהו לא מסתדר. הוא לא הצליח לעשות גם את מה שהבעל שם טוב עשה. בשביל זה בא עוד צדיק. במובן הזה הוא באמת חושך.

אם אתה לא תלמד רמח"ל ותלמד כל מה שהיה לפני כן אתה תחשוב שהקב"ה אכזרי ואתה הטוב והמסכן. ואם אתה תלמד רמח"ל תדע שזה הפוך, ולא תדע מספיק טוב למה. לא תצליח לצאת מהפלונטר הזה באמת.

על השאלות הללו החסידות עונה. והרמח"ל השאיר את הדברים הללו חתומים, הוא לא ביאר אותם. אני לא אומר שלא תוכל למצוא בכתבי רמח"ל מקומות בהם הוא כן ביאר, אבל המקומות הללו הם לא נחלת הכלל. זה לא מה שהוא פעל במציאות. להיפך, שם הוא השאיר את הדברים כחלק מעולם הנסתר לגמרי. בחלק אותו הוא פעל לגלות והצליח לגלות, הוא השאיר את הדבר הזה כקושיא לא פתורה.

לולי החסידות הרמח"ל לא היה נתפס טוב

נאמר כעת הפוך: לא שללא הרמח"ל החסידות לא הייתה נתפסת – לולא החסידות הרמח"ל היה הופך להיות לא תנועת מוסר אלא תנועת אגואיזם גמור²⁴. כי לא היה לכך שום פשר. למה שהוא אומר אין פשר ללא החסידות. אי אפשר להבין את זה.

פעם סיפר לי חסיד גור שהטרידו אותו המון שאלות והמשפיע שלו הציע לו – 'תלמד דרך ה', יהיה שם תירוצים לקושיות שיש לך'. הוא חזר אליו אחרי שלמד דרך ה', ואמר לו שלמד שם שדרך הטוב להיטיב וכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא לכן ה' יעשה לנו שכר לפי מה שעשינו. נראה לך הגיוני? כמה שכר אני יקבל כבר? אז המשפיע אמר לו בפשיטות שמה שהרמח"ל אומר על שכר לפי המעשים שלא יהיה נהמא דכיסופא הוא רק על חלק קטן מהשכר, אבל השכר באמת הוא אינסוף.

"אז תתענג על ה'" אומר לך מי זה ה' – הוא אחד כזה שרוצה "להיטיב מטובו ית' לזולתו". לשם אתה אמור להגיע. לכן זה חריף. הוא עשה פה עבודה, הוא הפך את הראש של היהודי לגמרי. כי הוא עשה שאת כל האגואיזם של היהודי הוא הפך לחסד. זה יפה...

²⁴ איך יצא ממסילת ישרים שאני צריך לעשות דברים טובים לאנשים? הרי הכל בשביל שאני אתענג... תנועת המוסר יצאה כאילו מזור. יש ספר שאומר שהתכלית להתענג על ה', ויוצאת ממנו תנועה שהעיקר הוא שתהיה מוסרי, שתהיה בן אדם טוב. איך זה יכול להיות? ברור שהספר הזה שאומר

אני מספר את זה כי אני רוצה להראות איך החסידות מוטמעת. הוא חושב שהרמח"ל בא לענות על השאלות הפילוסופיות, אבל בסוף כשהוא לומד זה מוטמע לו בתוך החסידות. הדהים אותי כמה לקרוא דרך ה' לא בלבד אותו למרות שלא יוצא טוב בחשבון...

את החלק הזה הרמח"ל לא פעל, לא הפך לנחלת הכלל שהשאלות הללו נפתרו. את זה הוא לא עשה. הוא כן הפך את החשיבה של העבודת ה'. ממילא לא פלא שכל כך הרבה נסמכו על הספר הזה. הוא באמת היה חידוש עצום.

התבוננות בסיפורי צדיקים

כיצד מכבים את האש בנפש

פעם אחת נסע הצדיק רבי יצחק אייזיק טויב ז"ל מקאלוב לשבת קודש לכפר אחד הסמוך לעירו.

בשעת קבלת שבת נשמע פתאום קול כי נפלה דלקה בתוך התבואות של בעל הבית שהתאכסן אצלו הצדיק. כשרצה בעל הבית לצאת ולהתעסק בהצלת חונו ורכושו תפסו הרב בידו ואמר לו:

עמוד עמוד! אספר לך מעשה. הרבי רבי זושא מאניפולי ז"ל כשהיה משרת אצל רבו הקדוש (המגיד הגדול ממזריטש) ואמר תהילים סמוך לקבלת שבת בהתלהבות גדולה, נשמע קול המון שנפלה דליקה בתוך הבית מסיבת גודל החום האש הבער בתנור. ובאשר רבי זושא היה מסיק העצים בתוך התנור התחילו לצעוק אליו:

זושא, הנה בוער!

ורבי זושא המשיך באמירת התהילים עוד ביתר התלהבות, והאש בוערת והולכת. צעקו אליו פעם שניה ושלישית:

זושא זושא! הנה בוער!

השיב להם רבי זושא:

ואם בוער מה בכך? הלא כתוב בתורה "ותשקע האש".

ותיכף נשקעה האש.

וכך – סיים הצדיק מקאלוב גם אני אומר כתוב בתורה "ותשקע האש".

ומיד נשקעה האש גם כאן. ומצאו אחרי כן כי בתוך אוצר התבואה נתהווה כמו בור עמוק סביבותיו, ושם נשקעה האש

(סיפורי חסידים 328)

זהו סיפור מופתים, וסיפורי מופתים לא כל כך קשורים אלינו. אבל בכל אופן הבאתי את הסיפור הזה בשביל ללמוד ממנו משהו שחשוב לנו.

בטוח שיצליח לכבות הצדיק לכאורה בטוח שיצליח להשקיע את האש.

אם נצייר את זה טוב, יש פה באמת משהו מוזר. הגיע צדיק לאיזה מישהו, ובדיוק כשהצדיק נמצא אצלו פורצת דלקה. מסתמא זהו לא דבר שגרתי שהצדיק מתארח אצלו, ובדיוק באותה שבת פתאום מודיעים שהתבואות שלו עולות באש. זה מיוחד. יש הרבה כפרים באזור, ורק לו נשרף... דווקא מי שאליו מגיע הצדיק – נשרף לו.

הצדיק חושב שוודאי זו השגחה פרטית, ומיד בא לו לראש גם איזשהו סיפור. כלומר זה לא רק השגחה פרטית, אלא גם מייד נופל לו לראש סיפור יפה, סיפור חשוב. ממילא ודאי גם הסיפור הזה קשור לעניין.

אם כן בעצם אפשר לומר הפוך: למה הצדיק הגיע לאותו יהודי לשבות שבת? כדי להציל לו את התבואה. מה הצדיק יכול לעשות? כיצד הוא יכול להציל? הדרך שלו להציל את התבואה בייחודיות שיש לו היא לספר סיפור על רבי זושא.

לשתף את הצדיקים בעניין

לפעמים מגיע לאדם איזה עניין שהוא צריך להתעסק אתו. קודם כל צריך לשים לב שהעניין מגיע אליו בהשגחה פרטית. הרבה פעמים הוא מזהה שזהו משהו יותר גדול ממנו. זה לא משהו שהוא יודע איך לפתור אותו.

אז יש פה משהו מוזר – איך יכול להיות מצד אחד שאני יחשוב שזה משהו שבהשגחה פרטית הגיע אלי, ומצד שני אין לי יכולת לעזור? אז בשביל מה זה הגיע אלי?

כאשר אותו צדיק חושב על כך מה שנופל לו בראש הוא הסיפור על רבי זושא. כלומר, הוא בא ואומר – אולי אני באמת לא יודע לפתור בעצמי את הבעיה. הרבה פעמים הדרך לפתור בעיה היא לא בכך שאני יודע לפתור אותה, אלא בכך

שאני אומר שמישהו אחר יודע לפתור אותה. כאשר מישהו אחר יודע לפתור את הבעיה ואני מדבר בשמו, זה בעצם גם מחזיר את אותו אחד שיודע לבעיה שלי ולמצב שלי.

לכן גם כל כך חשוב לנו ללמוד סיפורי צדיקים. יש לנו הרבה סיפורי צדיקים. כשאני מספר סיפור, דרך הסיפור, דרך הדברים שלי, דרך המילים שאני מוציא מהפה – הצדיקים שאני מספר עליהם נכנסים בתוך העניין, ומכוונים את העצות יותר נכון כך שהם ייגעו יותר נכון.

אמנם צריך לשים לב שזה לא אוטומטי שהצדיק יעזור לך. יכול להיות שהצדיק יאמר – אני לא רוצה לעזור לך. הבחירה של הצדיק מעניינת אותי, אני לא רוצה להשתמש בצדיקים אלא שבאמת תהיה התקשרות. התקשרות אמיתית היא כאשר באמת יש פה דברים שקשורים לאיזשהו צדיק.

כאשר אני מספר, הצדיק יותר נוכח פה ואז הוא יכול להחליט מה שהוא רוצה. אני לא מכשף, אני לא משתמש בצדיקים לצרכי, אלא אני חושב שהצדיקים באמת רוצים מאוד לעזור. איך הם יעזרו? זו החלטה שלהם, לא החלטה שלי. אני לא מהנדס אותם, אני שמח לשתף אותם בתוך העניין, זה עוזר הרבה פעמים שהם יכוונו אותי.

אש שרוצים להבעיר ואש שרוצים להשקיט

לכן הצדיק מספר על ר' זושא. אצל רבי זושא לא ברור איך קרתה האש. יכול להיות שהאש הייתה מהתלהבות שלו. רבי זושא עשה שתהיה אש גם בתנור וגם בהתלהבות שלו. כאשר צעקו עליו הוא שם לב שהתלהבות כבר יותר מידי אז הוא הוריד את האש.

הצדיק השני לא יצר בעצמו את האש. האש הייתה בלי קשר אליו, בפשטות הוא רק פעל שתכבה. יש הבדל בין הצדיקים. יש פה דירוג. יש את רבי זושא שהוא לא כל כך מתפעל מכך שיש אש והוא בעצמו מייצר אותה. הוא לא מודאג מכך שהוא מייצר אש. ויש צדיק שלאחר שנוצרה אש הוא מתאמץ להקטין אותה.

גם בייעוץ נפשי זה כך:

יש בן אדם שמגיע אלי כאשר הוא באש גדולה. הוא בהיסטריה, במצוקה גדולה מאוד. ואני רוצה רק להשתיק אותו, להשקיט אותו; לעומת זאת יש אדם שמגיע אלי ואני מבעיר את האש, אני עושה שהוא יכנס לסערה גדולה, אני רוצה שהוא יוכל לתקן את עצמו. אני לא נבהל מהאש שאני מייצר. ותוך כדי זה אני יודע גם שאני אשקיט אותו. אני עושה את שתי הפעולות.

כמובן שבשביל להבעיר את האש צריך להיות יותר צדיק ויותר עם אהבת ישראל. יותר עם אש שיוקדת מבפנים. כאשר אני מתלהב ומלהיב אחרים – מה הבעיה שזה בוער?...

יש מישהו שרק מנסים להשקיט את האש שלו, ויש אנשים שבאמת רוצים את האש שלו. זה תלוי גם ביועץ, יש יועץ שכישורו הוא בעיקר להרגיע. אבל יש מי שלא דווקא, והפוך הרבה פעמים. הוא מחריף, מתסיס את העסק, ורק אחרי זה הוא משתיק.

לא יודע מה לעשות עם האש

לפעמים משהו יותר עמוק, לפעמים יש אש ואני לא יודע מה לעשות. בדרך כלל אנחנו כמו האדם בסיפור שמארח את הצדיק. בוער לו אש, והוא מיד רץ לכבות אותה. הוא באמת בהיסטריה. יש פה עוד דמויות, כל התלמידים של הרב המגיד שישבו בבית המדרש ונבהלו מהאש של רבי זושא. הם גם רוצים להשקיט את האש, הם גם בבהלה קצת, אבל לא דומה הבהלה הזאת לבהלה הזאת.

למה שתי הבהלות לא דומות אחת לשנייה? הן לא לגמרי דומות. הבהלה של האיש הראשון היא בהלה מאוד מציאותית, וגם מתעלמת לגמרי מהצדיק. הוא מארח צדיק, והוא לא שואל אותו מה לעשות, פשוט מנסה לרוץ.

לעומת זאת בבהלה השניה סומכים על הצדיק, חושבים שהוא אמור לטפל בבעיה. והצדיק אומר – באמת נכון, מה אתם בלחץ? אני מטפל בדרכים שלי...

אז לפעמים אני מרגיש כמו בעל הבית, שאני מרגיש שיש פה בעיה ואני נכנס ללחץ. אני לא יודע מה לעשות.

בסיפור פה אנו לומדים שמה שעלי לעשות הוא לחשוב שזה לא הגיע אלי במקרה, אלא בהשגחה פרטית. ואם זה גדול עלי, מסתמא יש משהו שאני צריך

לקחת מאיזשהו צדיק, כדי להביא אותו לפה לכוון אותי. וזאת על ידי שאני מספר סיפורים. אני משתמש בסיפור כדי שהצדיק יעזור לי לכוון את המציאות.

הסיפורים נוגעים לנפש כמו כל החסידות שהיא נוגעת לנפש. לא רק שהם נוגעים לנפש, הם גם חלק מההווי של החסידות. ההנהגה של החסידים לספר סיפורים היא כדי לתת עצות טובות לנפש. כדי שנלמד המון תובנות שנמצאות בתוך הסיפורים. והתובנות בלועזת בתוך הדמויות – יש בסיפורים דמויות שכאשר אתה מסתכל עליהם אתה ניזון על ידי הסיפור מהמון המון תובנות חשובות לחיים.

המקרה שדורש פתרון מגיע אליי בהשגחה פרטית. כאשר יש משהו שהוא גדול עלי, שאני לא יודע לפתור בעצמי, ובכל זאת אני מרגיש שהוא באמת הגיע אלי, באופן פשוט צריך לקשר את זה למישהו שהוא יותר ממני וכך לתת השראה וכיוון נכון למפגש שיש ביני לבין המתייעץ. זה עצמו יכול להשקיט את האש זה שאני חושב שזה שהגיע אלי מקרה כל כך מסעיר זה לא עבודה שלי אלא עבודה של מישהו אחר במידה מסוימת. העבודה שלי זה לחבר את זה למשהו גדול ממני.

אמנם יש לנו גם מקרה כמו שהיה אצל רבי זושא בעצמו. אם אדם מרגיש שהוא יכול לעבוד מאוד טוב, שיש לו התלהבות של קדושה אמיתית, אז הרבה פעמים הוא לא נבהל מכך שמישהו מגיע אליו עם מצוקה מאוד גדולה. לא מבהילה אותו הסערה הפנימית שהמתייעץ מביא, וממילא האדם לא מתרגש מכך. אדרבא, הוא נהנה מהסערה שיש פה, אלא שהוא משרה אווירה שסערה כזאת היא משהו שאין שום בעיה לתקן אותו. כמו שרבי זושא אומר – כתוב "ותשקע האש", זה שיש פה המון רעש ואש זה לא אומר כלום, אלא פשוט יכול להיגמר וזהו.

שו"ת בעבודת ה'

שאלה: מה היחס בין ביטחון בה' לבין דאגה לבריאות שלי?

תשובה: יש הרבה פעמים חוסר בהירות לגבי מידת הביטחון, ואני רוצה לתת

דוגמא פשוטה שתעזור לנו להבין מהי מידת הביטחון.

נניח שילד מוצא את עצמו באמצע הלילה, נתקע באיזה מקום, ונגמרו האוטובוסים. הוא יודע שההורים שלו מאוד דואגים לו, אבל אין לו פלאפון והם רוצים שהוא יחזור הבייתה. הוא עוצר מונית, הנהג שואל אם יש לו כסף והילד אומר – "אין לי כסף, אבל תביא אותי לבית שלי וההורים שלי ישלמו לך". כדי לנהוג כך הוא צריך את מידת הביטחון, שהרי הוא לא יודע האם ההורים באמת ישלמו לנהג. מונית עולה הרבה כסף – אולי ההורים לא ירצו לשלם?...

מידת הביטחון עניינה לחשוב שבאמת ההורים רוצים שאני אקח את המונית, והם ייתנו את הכסף. נכון, יכול להיות שבסוף ההורים יחליטו לא לתת את הכסף. אם ילד אחד החליט לעשות יותר מידי שטויות יכול להיות שההורים יגידו לו שהם לא מוכנים, זו לא הדרך שתבוא ותסחט אותנו, אתה צריך לעבוד להתאמץ להגיע בזמן וכו'. בקיצור, הכל תלוי בסיטואציה.

כך זה גם אצלנו בעבודת ה':

מידת הביטחון עניינה שחלק מההנהגה של הקב"ה, כמו שאבא מנהיג את הילדים שלו, חלק מההנהגה היא שהקב"ה אומר – אני רוצה שתלכו על כל מיני דברים ותבטחו בי שזה יעבוד. תלכו על זה, ואל תפחדו. הכל בסדר, תלכו בכל הכח ויהיה בסדר. זה מה שאני רוצה. אני רוצה שכך תנהגו. אם היינו חושבים שהקב"ה לא רוצה שכך ננהג לא היינו יכולים לנהוג במידת הביטחון. מידת הביטחון היא חלק מהדרך בה ה' מנהיג אותנו, חלק מהדרך שהוא רוצה שתהיה מערכת היחסים בינינו לבינו. לכן האדם צריך שתהיה לו מידת הביטחון.

מידת הביטחון לא אומרת שהאדם צריך להיות יותר פסיבי, להיפך, האדם הופך להיות יותר אקטיבי בגלל מידת הביטחון. הוא יכול ללכת על משהו, והוא בטוח שהקב"ה יעזור לו. כי הוא יודע שהקב"ה רוצה שהוא ילך על משהו. צדיקים

הולכים כל כך חזק על משהו, ובטוחים שהקב"ה יעזור להם אפילו שזה נגד טבע העולם, אבל עיקר מידת הביטחון היא לא נגד טבע העולם אלא בעיקר שהאדם מחליט שהוא הולך על עבודת ה' והוא בטוח שהקב"ה יעזור לו והקב"ה רוצה שהוא ילך על זה ולכן הוא הולך על זה.

אנחנו לא יכולים ללכת על זה מעצמנו אם הקב"ה לא רוצה שאנו נעשה. אבל הקב"ה רוצה, ואני אומר – אני ילך על זה, והוא יעזור לי. זה עיקר מידת הביטחון, הביטחון העיקרי כשאני מתפלל הוא לא שאני מתפלל שתשתנה המציאות נגד הטבע, אלא עיקר הביטחון הוא שאני מאמין שהקב"ה מקשיב ונותן לי סיעתא. כאשר באמת אני מרגיש כמה הוא מקשיב לי זה עיקר מידת הביטחון, שאני עובד את ה' ואני בטוח שה' איתי.

אצל מי רואים הכי חזק שמישהו רוצה לדעת האם ה' איתנו או לא איתנו, ואם ה' איתנו נלך על זה? אצל גדעון. הקב"ה אומר לו – "לך בכוחך זה והושעת את ישראל". הקב"ה אומר לו – תלך על זה ואני יהיה איתך. לנו ב"ה יש הרבה צדיקים במשך הרבה דורות, ואנו יודעים שהקב"ה מאוד רוצה שנלך על מידת הביטחון ונהיה בטוחים שהקב"ה איתנו. האדם צריך להרגיש שהקב"ה איתנו, ולאחר מכן זה בא לידי ביטוי בתוך המציאות שה' איתנו.

שאלה: יש מעשים שאני יעשה וה' לא יהיה איתי? איך אני יודע אם ה' איתי עכשיו או לא?

תשובה: מידת הביטחון היא שהאדם הולך על משהו חזק, ואז הקב"ה נותן לו כח להרגיש את הנוכחות שלו.

שאלה: איך אני יכול לדעת כשאני עושה משהו לפרנסתי שה' באמת איתי?

תשובה: אם כל הזמן אתה שואל את השאלה הזו אתה מנסה לדון על החלק השולי של מידת הביטחון, כאשר את החלק העיקרי אתה רוצה לשים בצד. אני רוצה לדבר על החלק העיקרי. כי אם אתה שואל איך אני ידע שאני ידע שאני ידע זה אומר שמעניין אותך הטפל של מידת הביטחון.

שאלה: מה העיקר?

תשובה: עיקר מידת הביטחון היא שהקב"ה רוצה שאני אלך על עבודת ה' ואהיה בטוח שהוא נמצא איתי בעבודת ה' שאני הולך עליה.

עיקר הביטחון הוא שהאדם מחליט שהוא יכול ללכת על דברים חזק, ושהקב"ה יעזור לו. זה עיקר הביטחון. לפעמים יש גם בענייני פרנסה דיון האם כדאי לבטוח או לעבוד – שאלה. אבל זה החלק השולי של הביטחון ולא העיקרי. ברגע שדנים על החלק השולי מפספסים. זה לא טוב לדון רק על החלק השולי של מידת הביטחון.

